

Мегаполісна і регіональна ідентичність у діаспорі* (дослідження етнічної підгрупи поляків-підгалян в Америці)

Анна Бжозовська-Крайка

УДК 316.347(73=162.1)

Anna Brzozowska-Krajka. Metropolitan and Regional Identity in Diaspora (the Case Study of Ethnic Subgroup of Polish Highlanders in America). The article addresses issues related to the cultural identity of contemporary Chicago Polonia of highlander origin. I focus on two dimensions of this cultural identity: metropolitan (global, related to the receiving society, so called mainstream Americans) and regional (the ethnic minority with clearly defined private homeland synonymous with the country of origin). As an analytical tool I use Laury Grossberg's notion of mattering map defined as a set of sites and cultural practices which contribute to the emergence of metropolitan or regional identification; an emphasis is put on the ecological aspect of identity (oikos is the Greek word meaning home, environment; in the context of the article, for an individual it is the family home located in South Chicago and for the group it is Polish Highlander Community Center, a secular temple of the highlander culture of «American Podhale»).

The reflections on identity are put into the diachronic context (references to the cultural past, concern for the present and simultaneous looking into the future – the channels of intergenerational transmission) which allows creating the identification profiles peculiar to the ethnic subgroup under investigation. Whereas the global profile remains marginal the regional-religious (or religious-regional) profile prevails; one may also distinguish the national-regional-religious profile. These forms of cultural expression – of ethnic and global character – allow us to make generalizations about assimilation processes.

Keywords: identity, ethnic subgroup, Polonia, Podhale, assimilation process.

Як слушно наголосив Дж.-С. Пуля, один з наукових редакторів і автор вступної статті до збірки публікацій у галузі американських етнічних досліджень «The Polish Diaspora» («Польська діаспора»), «...упродовж останніх двох століть, починаючи від поділів Польщі наприкінці XVIII ст., однією з постійних тем в її історії була політична й економічна еміграція поляків до різних куточків світу. Найчастіше ці емігранти формували етнічну спільноту з іншими народами і продовжували, наскільки це було можливо, цікавитися своєю вітчизною, не втрачаючи з нею зв'язку та прагнучи їй допомогти. Якщо їхні індивідуальні умови і доля різнилися, то загальний досвід був досить схожий, незалежно від країн, у яких вони оселилися»¹.

Тому залишаються актуальними дослідження проблеми діаспорних ідентичностей як «мережі наднаціональної ідентифікації, що охоплює «уявні» й «об'єднані» спільноти»². Ця проблема в цікавих для нас реаліях США, яку називають «країною іммігрантів»³, «американським соціальним продуктом» (*American social fabric*)⁴, має особливе значення. У міждисциплінарних американських етнічних дослідженнях «ідентичність» і «мультикультурність» переважно стали ключовими поняттями, які уможливають здійснення культурної ідентифікації груп меншин з урахуванням трьох головних способів їх визначення: 1) в об'єктивних категоріях атрибутів (елементів, що допомагають відрізнити одну групу від іншої, наприклад, за допомогою особливостей мови, релігії, традицій, одягу, кулінарії тощо);

2) щодо суб'єктивних відчуттів (розуміння етнічної самосвідомості); 3) що стосується поведінки, то істотна відмінність полягає в аналізі поведінкового коду, особливо у відносинах і взаємодії з іншими групами⁵.

На сьогодні однією з найчисленніших культурно диференційованою етнічною групою в США є американці польського походження (*Polish Americans*). Характеризуючи цю групу, Віктор Грін зауважив: «...польсько-американська спільнота охоплює різні регіональні субгрупи [*regional subgroups*], з яких найбільш вирізняються кашуби, гуралі й мазури. У Сполучених Штатах Америки вони розвинули регіональні субкультури своєї вітчизни, зберігши деякі народні традиції власної культури. [...] Іммігранти з різних польських регіонів, наприклад із Силезії, також зберегли певною мірою регіональну ідентичність, хоча й набагато меншу»⁶.

Чим же характеризується культурна «провінційна толерантність» (*provincial loyalties*) щодо толерантності в новій країні проживання у випадку вищезазначеної гуральської субгрупи із чиказьким мегаполісним простором (*the Chicago metropolitan area*) як «серцем американської гуральщини», тобто який тип діаспорної ідентичності репрезентує ця спільнота як територіально замкнена субгрупа із чітко вираженими ментальними етнічними кордонами? Відповісти на ці питання ми зможемо, урахувавши два вектори: метрополісний (глобальний, з домінуючою групою англосаксонських протестантів – WASP (White Anglo Saxon

* Стаття є фрагментом монографії А. Бжозовської-Крайки «Etnokultura w diasporze: między regionalizmem a amerykanizacją» («Етнокультура в діаспорі: між регіоналізмом і американізацією») (у друці).

Protestants), тобто приймаюче суспільство так званої головної течії – *mainstream Americans*) і регіональний (етнічна меншість у рамках PIGS – *Poles, Italians, Greeks, Slavs* (поляки, італійці, греки, слов'яни), із чітко вираженим особистісним синонімічним образом Польщі як країни свого походження). У такій проєкції окреслену проблему не розглядали ані в полоністичних, ані в американських етнічних студіях. Для аналізу ключового поняття використовуємо Гроссбергівську «мапу важливих подій» (згідно з мапою Лоуренса Гроссберга *mattering map*⁷ – це система місць і культурної практики для метрополісної або регіональної ідентифікації із зазначенням екологічного виміру ідентичності: *oikos*, грец. – дім, середовище; в одиничному значенні – «сімейний дім», уживаний у передмісті на півдні Чикаго (Southland) (в околицях станцій метро «Пулавський» і «Мідвей» та в південних передмістях – скажімо, Бербанк, Бриджв'ю, Хікорі Хілз, Палос Хілз, Лемонт), там само стоїть «Dom Podhalan» («Дім підгалян») (*Polish Highlander Community Center*) – духовна святиня гуральської культури, «американського Підгалля»⁸, який став маркером колективної ідентичності.

Завдяки використанню діахронічного контексту у вивченні ідентичності (звернення до культурного минулого та до сьогодення з перспективою на майбутнє) можна виокремити типи ідентифікаційних специфічних ознак, характерних для аналізованої етнічної субгрупи, що існує в культурному образі американської колонії з кінця XIX ст., до речі, постійно присутньої, незалежно від характеру американської культурної політики. Маємо на увазі так звану теорію «прямої лінії» (*straight line*), яка була актуальною до 70-х років XX ст., ґрунтовану на формулі тигля (*melting pot*), а отже, на стратегії «злиття культур» – з множинності культур формується етос американця⁹. Цій присутності неабияк сприяє нова стратегія – «зшивання», тобто культурний плюралізм, згідно зі стародавнім гаслом *e pluribus unum*, за збереження мінімуму американського громадянства¹⁰. Звідси й метафора *stitching patchwork* (про тканину, зшиту з багатьох кольорових і різних за розмірами фрагментів), яку у своїх дослідженнях висуває на перший план Арчі Грін¹¹, що найбільш повно відображає стан цієї дійсності. Ті «латки, зшиті в національну ковдру», – це множинність традицій американських етнічних груп, для яких основним поняттям залишається збереження одиничного, первинного, отже, існування в новому просторі за допомогою консервації власної культури.

Які ж чинники вплинули на гуральських іммігрантів, котрі змінили «тагранські полонини» – колицу культури Підгалля – на «фабричні цехи» (використовуючи з вірша поета-емігранта влучну і образну метафору, що має своє пояснення в особистих переживаннях суб'єкта, який висловлюється¹²) і в американському світі технологій вистояли перед впливом стандартизованої масової культури в іноетнічному оточенні; завдяки якій виразній культурній індивідуальності гуральську етнічну субгрупу нерідко ідентифіку-

ють у польському позадіаспорному середовищі з польським етносом загалом?

Феномен гуральщини в США, як зауважив В. Грін, варто розглядати разом із цілеспрямованим культурно інституціоналізованим ідеологічним рухом, що об'єднує членів етнічної субгрупи з метою спільних дій проти денационалізації, з метою культивування національної традиції в ім'я стійкості спільноти, традиції, яка дозволяє відчувати себе, як вдома, на чужій землі і тому вможливує збереження так званої польськості¹³. Цей рух – американська мутація підгалянського регіоналізму, що дозволяє існувати цій етнічній субгрупі, зазначати свою індивідуальність – регіональну ідентичність – у чиказькій (і не тільки) мозаїці культур і релігій. Нагадаймо, що ідеологічний фундамент регіоналізму творять два взаємодоповняльні види переконань: релігія (католицизм) і власне походження. Поєднання сакральної культури зі світськими традиціями, збережене також на американському ґрунті, сприяє сильному відчуттю етнічної ідентичності, а також специфічної валоризації пристосованого простору, у якому ми виокремлюємо зазначені пункти для індивідуальних і колективних мікропросторів, з домінуванням особливо живого в умовах еміграції культу Марії. Цей культ характерний для польської релігійності, тому істотний для польської ідентичності¹⁴. «У польській релігійності, – як стверджує ксьондз Броніслав Якубець у вступній статті до монографії, присвяченій Санктуарію Марії в Меррілвіллі (штат Індіана), – завжди існували чинники, які об'єднували нас як народ. В особливий спосіб робить це Діва Ясногурська, Божа Матір Ченстоховська, місія якої – об'єднувати в одне ціле національну спільноту поляків, виходити за межі кордонів Польщі і бути всюди, куди синів і доньок польського народу впродовж років закинула доля»¹⁵. Отже, ми цілком погоджуємося із Синтією Енлоу, що релігія відіграє важливу роль *sine qua pop* в етнічній ідентичності, тому нереальною була б сепарація релігійності й етнічної ідентичності¹⁶. До цих двох типів переконань можна віднести власне парадигматичні ознаки, що походять зі Старої Країни, які забезпечують головний зміст етнічній ідентичності, вони визначають проксемічний проміжок стосовно інших груп у міжкультурних контактах, визначають форми взаємодії серед своїх.

Ідеологічна валоризація зурбанізованого простору підгалянами спричинила те, що на «мапі важливих подій» категорію центр / периферія піддано переоцінці: центр метрополії – діловий центр (разом з найвищими будівлями світу, у тому числі Сірс-Тауер (Sears Tower), звідси термін «гуралі під Сірсем (Sears'em)¹⁷, аналогічно як гуралі під Гевонтом) і прилегло до нього оз. Мічиган (інколи ідентифіковане як ілюзія татранського пейзажу з його «перлиною» – *Morskim Okiem* (Морським Оком)) отримали маргінальне значення, натомість із перспективи регіональної ідентичності справжнім центром залишається конкретний пункт простору чиказької метрополії – Саус Арчер Авеню (4808 South Archer Avenue), куди сходяться «всі доро-

ги» гуральських іммігрантів і де розміщений головний осередок світського культу – «Dom Podhalański», у побуті званий «гуральський» або «гуральською халупою», або «Газдівка на Арчер Авеню» (у квітні 2009 року сакралізований фігурою Людзмежської Богоматері, подарованій Спілці підгалян у США хранителем санктуарію в Людзмежі – ксьонзем Тадеушем Юхасом)¹⁸.

«Мапу важливих подій» у межах аналізованої субгрупи найвиразніше відтворює графік урочистостей, який реалізує головна регіональна організація з культурним профілем ZPPA (Спілка Підгалян Північної Америки). На сайті цього об'єднання графік подано як «Kalendarz imprez w ZPPA» («Календар заходів у ZPPA»). Наприклад, 2009 року, коли святкували 80-річний ювілей ZPPA, календарем було охоплено такі події:

1) 4 – січень (неділя) – свята меса – облатка ZPPA.

2) 1 – лютий (неділя) – «Przegląd Kolędniczy» (конкурс колядок) [це вже шостий конкурс дитячо-молодіжних гуральських колядних груп, які відтворюють традиційні вертепні сцени].

3) 28 – лютий (субота) – «Pułaski Day» (День Пулавського) [з 1973 року в штаті Іллінойс святкують День пам'яті Пулавського. Його урочисто відкриває «гуральський Пулавський» у чиказькому «Domu Podhalan», натомість центральні урочистості відбуваються в «The Polish Museum of America» («Польський музей у Сполучених Штатах Америки»)].

4) 8 – березень (неділя) – Комітет освіти ZPPA – вручення стипендій [існуючи з 1985 року, Комітет освіти і стипендіального фонду щорічно надає фінансову допомогу для навчання найталановитішій підгалянській молоді].

5) 15 – березень (неділя) – «Józefinki Muzykanckie» («Музичні юзефінки») [огляд гуральських капел (з 1992 р.), які рекламують традиційні інструменти, репертуар і виконавський стиль].

6) 22 – березень (неділя) – «Wielkopostny Dzień Skrupienia» (день покаяння перед Великим постом) у Мюнстері, штат Індіана, для керівників полонійних організацій і підгалян.

7) 4 – квітень (субота) – майстер-клас із виготовлення пальм.

8) 4 – квітень (субота) – «Droga Krzyżowa ulicami Miasta» (хресна хода вулицями міста) [проводять з 2004 року за ініціативою молодих підгалян Катерини і Рафала Нагльків; великий дерев'яний хрест, що несуть вірні, виконаний і подарований підгалянським будівельником Яном Слodiczкою].

9) 19 – квітень (неділя) – wybory «Zbójnika Roku» (вибір «Розбійника року») [конкурс з 1998 року].

10) 26 – квітень (неділя) – «Msza Podhalańska» («Підгалянська меса»), після святої меси проводять Św. «Święconka» (освячення їжі) у «Domu Podhalan» на Саус Арчер Авеню. [Перша свята меса відбулася в костелі Святого Войцеха 1972 року за ініціативою Михайла Цеслі; Św. «Święconka» вперше відбулася 2009 року].

11) 2 – травень (субота) – парад на честь Дня конституції 3 травня [марш вулицею Колабус Драйв (Columbus Drive) проходить у Чикаго з 1982 року].

12) 10 – травень (неділя) – «Dzień Matki» (День матері).

13) 17 – травень (неділя) – «Majówka» (травневі гуляння).

14) 31 – травень (неділя) – «Dzień Dziecka» (День дитини).

15) 21 – червень (неділя) – «Dzień Ojca» (День батька).

16) 12 – липень (неділя) – Piknik Podhalański (підгалянський пікнік).

17) 19 – липень (неділя) – Шкаплірської (Параманської) Богоматері [богослужіння з нагоди свята Божої Матері з гори Кармель в «американському Людзмежі»].

18) 8 – 9 серпня (субота, неділя) – паломництво [2009 року відбулося вже XXII полонійне паломництво із Чикаго до санктуарію Марії в Меррілвіллі].

19) 16 – серпень (неділя) – «Odpust Podhalański» (підгалянське престольне свято) [у монастирі отців Босих Кармелітів у Мюнстері, штат Індіана, святу месу служать перед гротом Богоматері, у садах при монастирі проводять народні гуляння з нагоди престольного свята, розбивають намети, у яких виставляють вироби підгалянських і полонійних народних майстрів].

20) 27 – вересень (неділя) – «Wybór Królowej ZPPA» («Вибір королеви ZPPA») [конкурс започатковано 1984 року].

21) 18 – жовтень (неділя) – «Eliminacje Par Tanecznych» (відбір танцювальних пар) [для фестивалю «Na góralską nutę» («На гуральську ноту»)].

22) 24 – жовтень (субота) – Różaniec Ulicami (розарійний хід вулицями) [з 2004 року, за ініціативою К. і Р. Нагльків, розарійна процесія проходить вулицями південної частини Чикаго, завершуючись святою месою].

23) 7 і 8 – листопада (субота, неділя) – фестиваль «Na Góralską Nutę» [XXVII фестиваль – це найбільший фольклорний захід конкурсного характеру, яким охоплено презентацію музики, співу і танцю гуральських колективів і виступи інших етнічних гуртів].

24) 15 – листопад (неділя) – 80-річчя ZPPA [ювілейне святкування].

25) 27 – грудень – облатка ZPPA.

26) 31 – грудень – Sylwester (переддень Нового року)¹⁹.

Кожна зі згаданих форм діяльності має свою історію і з огляду на повторюваність постійно копіює ті маркери етнічності, регіональної експресії та етнічної ідентичності, які вказують на дуже сильні родинні та колективні чинники, що пов'язано з католицькою вірою і Церквою. Такий характер мають і урочистості й заходи, організовані поза вищезгаданим календарем окремими гуртками ZPPA, наприклад, ювілей гуртків з першою частиною – релігійною, тобто месою (літургійні ритуали, у їх межах – ідентифікуючі регіональні ознаки, наприклад, участь прапороносців гуртків, гуральських капел, аналогічно до «підгалянських мес», особливо поширене обдаровування) і другою частиною – світською, розважальною, бенкетною (хоча також освяченою молитвою і благословенням їжі капе-

ланом). Роль організаторів тепер переймають художні колективи. Наприклад, упродовж кількох років фольклорний гурт ZPPA «Siumpi» організовує «Zbójnica Watrę» («Розбійницька ватра») в Slovenian Catholic Mission w Lemont (Словенська католицька місія в Лемонті). Велику популярність серед чиказьких підгалян мають гуральські пікніки, які організують у лісових парках на околицях Чикаго або поза чиказькою метрополією, пов'язані також із престольними приходськими святами (наприклад, Великий пікнік ZPPA в Йорквіллі, штат Іллінойс)²⁰. Ці події сприяють відтворенню та появи сучасного фольклору, подібно до обрання «Królowej Związku Podhalan w Ameryce» («Королева Спільки підгалян у США»), організовані Комітетом імпрез разом з Голівним управлінням ZPPA, а також вибори «Zbójnika Roku», сценарію якого точно дотримуються. Привабливість цих форм із вписаними в них регіональними ідейними посланнями, передачею спадщини своєї метрополії конкурує з американською масовою культурою, особливо це стосується молодого покоління.

Ефективним протиставленням загальноамериканським зразкам слугує також виразне надання переваги ендогенності і трьохпоколінній моделі родини, що бере активну участь у діяльності спільноти (якщо міжетнічний шлюб (*intermarriage*), то в межах цієї самої релігійної конфесії). Американські дослідники фольклору й етнічних груп повсюдно зауважують, що «...з етнічного сім'єю пов'язані насамперед загальна передача традицій, а також пізнання мови (діалекту), поглядів на світ, спостереження за поведінкою, повторення культурних візців, прийняття традиційних ролей»²¹.

Наведені спостереження, що охоплюють вибрані культурні практики гуральської субгрупи в чиказькій метрополії²², підтверджують домінування регіональної ідентичності цієї етнічної групи в американських реаліях. Ця ідентичність, яка виявляється в персональному і груповому аспекті, загалом під час святкування, становить так зване приватне обличчя етнічності (*private face of ethnicity*), а також маргінальність мегаполісної ідентичності (низький ступінь американізації), яку визначають загальноамериканські стандарти повсякдення – форми, цінності і зразки поведінки, що регулюють міжособові контакти в публічному просторі (просторі роботи), а також вибрані стандарти святковості, що засвоюються на рівні поверхневої знаковості та позбавлені ідеологічної рефлексії, наприклад, світська різдвяна декоративність, Хеллоуїн, Dzień indyka (День подяки) (*Thanksgiving*), Dzień serduszkowy (Свято закоханих, або День Святого Валентина) (*St. Valentine's Day*). Цей двоподіл, однак, не увиразнює диференційованої специфіки ідентифікаційних вимірів субгрупи (співвідношення між глобальним виміром ідентичності, національним, регіональним і релігійним), представники якої вже понад століття залишаються в невизначеному стані між батьківською спадщиною і новою вітчизною – статус «між / серед», у свідомості субгрупи країна походження залишається не як ідеологічний конструкт або міф, а як реальна культурна дійсність (синдром «перелітних птахів»). Уточнення специфіки

ідентифікаційних вимірів уможливорює натомість концепція ідентифікаційних визначень, запропонована, щоправда, Мирославом Собецьким для європейської культурної дійсності, але її можна легко пристосувати до американської мультикультурності²³.

Що стосується іммігрантів з гуральськими коренями, окрім подвійного регіонально-релігійного визначення (або релігійно-регіонального), розглянемо також потрібне визначення: національно-регіонально-релігійне, у якому домінує національне завдяки історичній ідентичності (формально-суспільна ідентичність²⁴). Одним із прикладів її виявів є щорічне найбільше полонійне свято – *Paradzie 3 Majowej* (парад на честь Дня конституції 3 травня), із символічними знаками регіональної ідентичності (одяг, музика, спів, танець). Натомість визначення із чотирма ознаками: національне-регіональне-релігійне-глобальне – ми застосовуємо щодо історичної ідентичності на побутовому рівні. Наприклад, богослужіння з нагоди *Pulaski Day* (до речі, з 1993 року в саду чиказького «*Domu Podhalan*» устанавлено погруддя генерала Казимира Пулавського – героя поляків і американців).

Феномен гуральщини в діаспорі, сигналізований аналізом категорії ідентичності, легко спростовує виголошені думки соціологів культури, що «...в сучасних постіндустріальних суспільствах, тим паче інформаційних, – як стверджує Владислав Яхер, – радикально змінюється ідентичність одиниці, яка піддана вторинній соціалізації, існує в умовах, у яких інколи змушена приймати інші образи самого себе, пов'язані з виконуваними ролями, а подекуди навіть такі, що суперечать одне одному. Це виникає внаслідок масштабного поділу суспільного життя, організація якого втрачає своєрідну органічність на користь сегментації і суспільної атомізації, позбавленої структури виразної осі, яка інтегрує ті, окремі, сегменти його організації»²⁵. В аналізованих еміграційних реаліях інституціоналізація культури становить ту вісь, або, посилаючись на пропозицію Л. Гроссберга, «афектний магніт», що протидіє переміщенню активності людей і зміні вигляду, структурі «мапи важливих подій»²⁶. Та сама інституціоналізація культури визначає також транзитні лінії, що контролюють траєкторії і визначають ідентичність одиниці, а також групи – як в полонійній мікроперспективі, так і американській макроперспективі.

Варто зауважити, що невіддатливість щодо американізації є також характерною ознакою для гуральських спільнот за межами Чикаго, поза штатом Іллінойс (аналогічне спостерігаємо і в штаті Нью-Джерсі (з 20-х років XX ст. – важливий центр американської гуральщини на Східному узбережжі), а також у Пенсильванії, Вісконсіні, Аризоні, Флориді, де діють об'єднання ZPPA). Домінанта регіональної ідентичності в поєднанні з етнічною гордістю (*ethnic pride*) увесь час підтримує актуальну ідею (яку неодноразово повторюють в американських полонійних медіа, регіонально форматованих) про те, що «гуралів неможливо денационалізувати»²⁷. Окреслені території існування етнічної традиції в межах гуральської

субгрупи становлять приклад етнічних досліджень, що дозволяють зафіксувати неоднорідну картину політійної культури як складової частини веселки етнічних груп, які формують американський народ²⁸. Домінування цієї субгрупи (від початку ХХ ст.) в образі американської колонії підтверджує ефективність відцентрових інституціоналізованих дій. А поєднання їх з перевагами іноетнічності в американському житті (комерційна етнічна ідентифікація, тобто регіоналізм на службі реклами магазинів²⁹, сімейного й індивідуального бізнесу³⁰, етнічних ресторанів, наприклад у Чикаго: «Biało Izba» («Біла хата»), «Szałas» («Куринь»),

«Janosik» («Яносик»)) забезпечує стійкість групи, відтак – її ідентичність. Отже, можна припустити, що в такому випадку прогнози американських дослідників не підтверджені, що особливо інтенсивні потреби ідентичності можуть виробити дуже сильну форму символічної етнічності, яка, як показник існування етнічних груп і культур, не вимагатиме функціонування груп або організаційних зв'язків, здобуваючи відчуття ідентичності за допомогою традиційних символів³¹. Тоді, однак, артефактний характер етнічного фольклору в американському просторі метрополії став би дійсністю.

Примітки

¹ Pula J.-S. Recent Perspective on the Polish Diaspora // The Polish Diaspora / ed. J.-S. Pula, M. B. Biskupski. – New York, 1993. – Vol. 2. – S. 3.

² Поп.: Barker Ch. Diaspora i tożsamości hybrydowe // Studia kulturowe. Teoria i praktyka / tł. A. Sadza. – Kraków, 2005. – S. 292.

³ Bell D. The Cultural Wars. American Intellectual Life, 1965–1990 // Quadrant. – 1992. – July-August. – S. 22.

⁴ Greene V. Poles // Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups / eds. S. Thernstrom, A. Orlov, O. Handlin. – Cambridge; London, 1980. – S. 789.

⁵ Brass P. R. Ethnic Groups and Identity Formation // Ethnicity / eds. J. Hutchinson, A. D. Smith. – Oxford; New York, 1996. – S. 85.

⁶ Greene V. Poles... – S. 789.

⁷ Grossberg L. We gotta get out of this place. Popular conservatism and postmodern culture. – New York, 1993. – S. 77 (цит. за: Melosik Z. Tożsamość, ciało i władza. Teksty kulturowe jako (kon)teksty pedagogiczne. – Poznań; Toruń, 1996. – S. 292).

⁸ Терміни «американське Підгалля», «американське Підгалля», «американське Підгалля» («американське Підгалля») мають широке функціонування в політичних медіа США й Канади (пор.: Mikulec J. Podhalańskie akcenty w metropolii detroickiej // Tatrzański Orzeł (The Tatra Eagle). – 1989. – N 3–4. – S. 12).

⁹ Поп.: Kucharczyk J. Kłopoty z wielokulturowością // Różnica i różnorodność. O kulturze ponowoczesnej – szkice krytyczne / red. A. Jawłowska. – Poznań, 1996. – S. 52.

¹⁰ Поп.: Brzozowska-Krajka A. Stitching a Patchwork Instead of Straight Line: An Anthropological Vision of the Future of Cross-culturalism and Cross-ethnicity // Approaching a new Millennium. Lessons

from the Past Prospects for the Future / eds. D. Apollon i in. – Bergen, 2001. – (CDROM).

¹¹ Green A. A Keynote. Stitching Patchwork in Public // The Conservation of Culture. Folklorists and Public Sector / ed. B. Feintuch. – Kentucky, 1988. – S. 17–34.

¹² Поп. написаний у Чикаго вірш гуральського поета Ф. Лояса-Кослі «Góralu, czy ci nie żal» («Гуралю, чи тобі не жаль») (див.: Łojas-Kośła F. Prowadź przez życie... / wstęp, wybór, oprac. A. Brzozowska-Krajka. – Poronin, 1998. – S. 93).

¹³ Поп.: стаття 5 Конституції Спільки підгалян у США «Цілі і завдання Спільки підгалян» (див.: Cele i zadania Związku Podhalan // Constitution of Polish Highlanders Alliance in North America. – Chicago, 2002. – S. 3); Gromada-Kedroń J. Żywotność regionalnej kultury podhalańskiej po obu stronach Atlantyku // Tatrzański Orzeł (The Tatra Eagle). – 2005. – N 2. – S. 3–4.

¹⁴ Поп.: Dyczewski L. Wartości kulturowe ważne dla polskiej tożsamości // Tożsamość polska w odmiennych kontekstach / red. L. Dyczewski, D. Wadowski. – Lublin, 2009. – S. 149–180.

¹⁵ Jakubiec B., ks. SDS. Sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej w Merrillville. – Kraków; Merrillville, 1996. – S. 11.

¹⁶ Enloe C. Religion and Ethnicity // Ethnicity / eds. J. Hutchinson, A. D. Smith. – Oxford; New York, 1996. – S. 197.

¹⁷ Поп.: Jurecki J. Skazani na Amerykę [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tponline.pl.

¹⁸ Поп.: Sowa M. Podhalańska Msza Święta [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tponline.pl.

¹⁹ Поп.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zppa.org.

Календар заходів на 2012 рік було доповнено такими заходами: вручення стипендій Комітету освіти ZPPA, освячення верби, меса Воскресіння в Мюнстері (штат Індіана), Бал королеви ZPPA, зустріч, присвячена декламції віршів, пов'язана з першою річницею винесення на вівтар Божого Слуги Іоанна-Павла II, святкування 25-річчя радіомовлення ZPPA; Святвечір для одиноких.

²⁰ Багато запрошень на такі регіонально-полонійні зустрічі ми знайдемо на сайті ZPPA в розділі «Wydarzenia» («Події»), які розсилають також й електронною поштою (пор.: запрошення на пікнік об'єднання № 81 «Bustryk» («Бустрик») ZPPA, отримане авторкою цієї публікації в приватній кореспонденції з головою цього об'єднання – Ганною Залінською. Запрошення адресовано до «цілої полонії і гуральської братії, симпатиків об'єднання, а також сусідніх сіл». Зміст запрошення, окрім часу (неділя, 29 липня 2012 року) і місця (Slovenian Catholic Mission, 14 246 Main St. Lemont Il. (Словенська католицька місія на Мейн Стріт у м. Лемонт, штат Іллінойс)), укаже на його программу: свята меса, яку відправить капелан об'єднання Павел Комперда, конкурс і показ komponування «klarpioków i kor» (стогів сина і копиць) (як на Підгаллі), різні конкурси і несподіванки, а також лотерея (з фантами) для дітей «Klan Lulu i Lolo oraz wiele innych atrakcji» («Клан Люлю і Льольо, а також багато інших розваг»), багата кухня й зимові напої, а ще забава «з групою “Hajlandery” (“Хайландери”) і гуральською музикою».

²¹ Toelken B. The Dynamics of Folklore. – Boston, 1979. – С. 86.

²² У докладному аналізі потрібно було б урахувати діяльність окремих об'єднань ZPPA з релігійним і релігійно-регіональним профілем, а також регіональ-

но форматів медіа: журналів («Echo Podhalańskie» («Підгалянське ехо»), «Podhalanin w Ameryce» («Підгалянин в Америці»), «Podhalanin» («Підгалянин»)) і радіоцентрів (ZPPA і радіопроекти «Na góralską nutę», що передаються в діапазоні WPNA 1490 AM).

23 Sobecki M. Profile identyfikacyjne w analizie tożsamości kulturowej // Tożsamość polska w odmiennych kontekstach / red. L. Dyczewski, D. Wadowski. – Lublin, 2009. – S. 27–44.

24 Цей тип ідентичності виокремлює І. Буковська-Флоренська (*Bukowska-Floreńska I.* Tożsamość społeczno-kulturowa w refleksji etnologa/antropologa kulturowego (w druku: w materiałach z konferencji naukowej «Tożsamość i komunikacja», org. KUL, Lublin 8–9.06. 2009).

25 Jacher W. Tożsamość i wielokulturowość jako kategorie badań procesów społecznych // Tożsamość polska w

odmiennych kontekstach / red. L. Dyczewski, D. Wadowski. – Lublin, 2009. – S. 13.

26 Grossberg L. We gotta get out of this place. Popular conservatism and postmodern culture. – New York, 1993. – S. 70–71.

27 Gromada-Kedroń J. Górali nie da się wynarodowić... // Tatrzański Orzeł (The Tatra Eagle). – 2003. – N 2. – S. 7.

28 Потрібно було б задуматися над науковою достовірністю етнічних досліджень, автори яких не помічають етнографічного поділу американської полонії, що не є монолітом, виключно класовою структурою (пор., напр.: Mostwin D. Trzecia wartość. Wykorzenienie i tożsamość. – Lublin, 1995).

29 Напр., відкритий 2012 року в чиказькій метрополії магазин «Folk. Moda. Studio» («Фольк. Мода. Студія») з продажу традиційного одягу, а також стилізованого одягу для жінок, чоловіків і

дітей на Хікорі Хіллс Стріт, 95 (8617 W. 95 St. Hickory Hills).

30 На численність і галузевий поділ цих «бізнесів» указує реклама, яку охоче розміщують в окремих Рамієтниках Сеймових ZPPA (Сеймові щоденники ZPPA), полонійних періодичних виданнях, а також у радіопрограмах (radia Związku Podhalan (радіомовлення Спілки підгалян), radia «Na góralską nutę», radia «Stowarzyszenia Polskich Twórców Ludowych w Ameryce» (радіомовлення Товариства польських народних майстрів у США)), що передають у діапазоні WPNA 1490 AM. Про історію радіомовлення ZPPA див.: Krzeptowska-Gewont M. Radio Związku Podhalan w Północnej Ameryce // Góralskie posiadki doktora Orawca / red. B. Orawiec-Wyśni. – Chicago, 2010. – Т. 3. – S. 329–332.

31 Пор.: Gans H. J. Symbolic Ethnicity: The Future of Ethnic Groups and Cultures in America // Ethnic and Racial Studies. – 1979. – N 2. – S. 440–441.

Переклад з польської Лесі Вахніної та Івонни Церковняк